

Capítol 43

Vic va passar a formar part de l'Espanya nacional l'1 de febrer del 1939, però feia setmanes que s'intuïa aquest desenllaç. L'atac dels Savoia SM-79 de l'aviació franquista a la ciutat, el 21 de desembre del 1938, va ser només l'epíleg dels atacs que es van repetir al cap d'un mes, el 20 i el 25 de gener, com a senyal que l'arribada de les tropes franquistes era imminent. El dia 31 de gener, els nacionals s'havien situat als afores de la ciutat, després d'haver anat avançant pel Lluçanès i pel municipi de Gurb. Mentrestant, “a Vic, l'exèrcit republicà s'havia dedicat a controlar els punts d'entrada naturals a la ciutat, els ponts sobre el riu Mèder, i es van preparar per fer-los esclatar si era necessari per dificultar l'ofensiva dels nacionals”, explica Esther Farrés al llibre *La repressió franquista a Vic (1939-1945)*, editat pel Patronat d'Estudis Osonencs el 2008.

La matinada de l'1 de febrer, doncs, els vigatans van despertar-se amb un soroll de trets que es va mantenir tot el matí i es va anar intensificant fins a entrada de fosc, quan van començar a arribar les tropes (comandades pel general Rafael García Valiño) i la gent es va quedar reclosa a casa. Els soldats marroquins, els primers que van fer l'entrada triomfal, picaven amb la culata dels fusells les portes de les cases cridant “*iArriba España!*” i “*iViva España!*” Com que molts vigatans van passar aquella nit de l'1 de febrer fora, per por al que pogués passar, les tropes de marroquins van aprofitar l'ocasió per entrar en cases buides i robar el que podien.

La guerra havia acabat, però del temor es va passar al desconcert. “D'una banda, es desconeixien les intencions que tenien els franquistes; de l'altra, aquells que havien

donat suport a la República es preguntaven quin seria el millor camí a partir d'aleshores, si confiar la seva sort als vencedors o marxar a un exili igual d'incert i anguniós”, comenta Farrés. El control i la repressió van ser dos importants instruments al servei dels vencedors. Gent d'esquerra que havia ocupat un lloc a l'Ajuntament de Vic immediatament va ser perseguida (Salvador Dordal, Ramon Padrissa, Manuel Calafell, Marià Serra Badell...) i els ciutadans anònims necessitaven tant una autorització del comandant militar de la plaça per circular per dintre Vic com un salconduit per anar d'un municipi a l'altre. De fet, fins i tot se'ls censurava la correspondència privada.

Amb la ferma voluntat d'esborrar qualsevol signe identitari republicà, els primers mesos de l'ocupació van significar el naixement de noves institucions al servei del franquisme. A Vic, on ja existia un jutjat de primera instància i instrucció i un jutjat municipal, va crear-se un jutjat militar. A partir del mateix 2 de febrer, i sota les ordres del capità jurídic José María Salcedo, encarregat de restablir la vida civil de la ciutat, es va nomenar un nou cos de jutges i fiscals. Salcedo també va ser l'encarregat, en nom del general en cap del cos d'exèrcit del Maestrat, de nomenar un alcalde accidental –l'advocat Josep Sala Molas, conservador de 70 anys– i de constituir la primera comissió gestora de Vic del franquisme, que es va mantenir inalterable fins al 8 de juny del 1940. Paral·lelament, un militar de carrera, el tinent coronel Julio García Fernández, va assumir el control de l'ordre públic, deixant les autoritats civils en un segon terme. A partir de l'11 de febrer del 1939 –*III Año Triunfal*, com s'encarregaven de recordar els franquistes als seus documents–, aquella funció va deixar de ser en mans de l'estament militar i la va passar a exercir la Guàrdia Civil.

Si de controlar es tractava, el règim franquista no escatimava recursos ni esforços. Just després de l'ocupació, el 4 de febrer del 1939, es van constituir a Vic les milícies de la

Falange, cos armat que col·laborava amb la Guàrdia Civil en el control de l'ordre públic. “Els seus membres eren persones voluntàries d'edats compreses entre els 18 i els 45 anys”, explica Farrés al seu llibre, i treballaven sota la direcció del servei d'informació i d'investigació. Aquestes milícies tenien encarregats, entre altres tasques, la vigilància d'espais públics, interrogatoris, escorcolls i, fins i tot, la detenció de ciutadans.

La Falange va posar en marxa tots els mecanismes que va poder per tenir la població local a ratlla. Des de la Delegació d'Investigació i Informació, fins a l'Auxili Social i el Front de Joventuts, passant per la Delegació de Premsa i Propaganda i la Secció Femenina, encarregada, aquesta última, d'escampar entre les dones l'ideari falangista amb l'objectiu de formar-les com a bones esposes, mares i mestresses de casa. Una funció que, en part, també va tenir encomanada l'Església, la qual, amb la fi del conflicte bèl·lic, va poder recuperar el protagonisme que havia tingut fins llavors. Al cap de quatre dies de l'entrada dels nacionals, el diumenge 5 de febrer del 1939, la plaça Major de Vic va convertir-se en l'escenari de la primera missa de campanya, oficiada pel vicari general de la diòcesi, Jaume Font. El bisbe Joan Perelló encara va esperar fins l'11 de març del 1939 per tornar del seu exili mallorquí.

Des del punt de vista humà, les conseqüències del franquisme van ser incalculables. En una ciutat com ara Vic, que el 1939 tenia poc més de 14.000 habitants, al llibre *La repressió franquista a Vic (1939-1945)*, Farrés parla de 408 represaliats vigatans estudiats, dels quals es té constància de la pena de presó de 183, el 58% de les quals van tenir una pena superior als 12 anys. D'altra banda, dels 27 vigatans que van ser condemnats a mort (menys els 4 als quals es va commutar la pena), 15 van ser executats el 1939 mateix, mostra d'un fervent desig de venjança.

NOTÍCIES RELACIONADES

Lluís Nicolau, l'assassí de Dato, entre els últims

ANNA AGUILAR PUJOL

ALTRES ARTICLES DE L'AUTOR

La difícil convivència

Estudiants amb sortida

MÉS ARTICLES